

11. Структура активів, зобов'язань, власного капіталу, фінансового результату банків України // Вісник НБУ. – 2008. – №3. – С. 42 – 71.

12. Структура активів, зобов'язань, власного капіталу, фінансового результату банків України // Вісник НБУ. – 2009. – №3. – С. 40 – 69.

13. Структура активів, зобов'язань, власного капіталу, фінансового результату банків України // Вісник НБУ. – 2009. – №6. – С. 48 – 71.

Надійшла до редколегії 21.01.2010.

УДК 336.711

М. Ю. Шевцова, Н. І. Кобченко

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ НА СТАБІЛЬНІСТЬ БАНКІВСЬКОГО СЕГМЕНТА ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УМОВАХ КРИЗИ

У статті проаналізовано вплив іноземних інвестицій на стабільність банківських установ України. За допомогою кластерного аналізу визначено ефект, який справляє іноземний капітал на вітчизняну банківську систему. Розроблено рекомендації щодо подальшої діяльності банківської системи України у контексті присутності іноземного капіталу.

Ключові слова: іноземний капітал, банк, кластерний аналіз.

В статье проанализировано влияние иностранных инвестиций на стабильность банковских учреждений Украины. С помощью кластерного анализа определен эффект, который оказывает иностранный капитал на отечественную банковскую систему. Разработаны рекомендации относительно дальнейшей деятельности банковской системы Украины в контексте присутствия иностранного капитала.

Ключевые слова: иностранный капитал, банк, кластерный анализ,

Foreign investments impact on the ukrainian banking institutions stability has been analysed in the article. The way foreign capital effects the domestic banking system has been determined with the help of cluster analysis. Recommendations for further activity of the ukrainian banking system in the context of foreign capital presence have been developed.

Key words: foreign capital, bank, cluster analysis.

Роль іноземного капіталу у формуванні банківського сектора економіки України заслуговує на особливу увагу. Останні три роки ми спостерігаємо за активним вливанням іноземного капіталу у вітчизняну банківську систему. На сьогоднішній день в Україні кожен п'ятий банк – з іноземним капіталом, кожен одинадцятий – зі стовідсотковим іноземним капіталом. Частка іноземного капіталу в банківській системі протягом 2007 – 2009 рр. зросла з 27,6 до 40,5 %.

Присутність банків з іноземним капіталом у банківській системі України відповідає інтересам розвитку національної фінансової системи, сприяє залученню іноземних інвестицій та розширенню ресурсної бази соціально-економічного розвитку [1]. Водночас слід зважати на низку фінансових ризиків, пов'язаних зі швидким зростанням частки іноземного банківського капіталу. Вони можуть призвести до втрати суверенітету у сфері грошово-кредитної політики, несподіваних коливань ліквідності банків, імовірного відтоку фінансових ресурсів [2]. Загальна недокапіталізованість українських банків альтернативи іноземному капіталу об'єктивно не становить [3, с. 539].

© М. Ю. Шевцова, Н. І. Кобченко, 2010

Усе це зумовлює актуальність дослідження впливу іноземного капіталу на роботу банківської системи України, а саме його позитивних сторін та можливих ризиків. При цьому слід урахувати той фактор, що власники іноземного капіталу, розпоряджаючись ним, передусім керуватимуться власними інтересами, а не пріоритетами розвитку банківської системи та економіки України. Тому вирішення питання про форми та масштаби розширення присутності іноземного банківського капіталу на вітчизняному ринку банківських послуг має підпорядковуватися стратегічним цілям соціально-економічного розвитку, підвищення національної конкурентоспроможності, економічної безпеки, зміцнення грошово-кредитної системи України.

Багато провідних українських та іноземних вчених, спеціалістів, таких як О. Барановський, Я. Белинська, М. Бойчук, О. Бутейко, З. Васильченко, В. Герасименко, Н. Дайхел, Е. Деміргюч-Кунт, Е. Детрагіаче, Ф. Ешенбах, А. Заєць, Ю. Заруба, Г. Зарічна, А. Кіреєв, В. Корнеєв, С. Кубів, А. Кузнєцова, Ю. Ліневич, І. Лютий, В. Міщенко, Р. Набок, В. Шевчук, О. Юрчук займаються визначенням ролі іноземного капіталу у формуванні банківської системи України. Дослідження вітчизняних науковців мають переважно інформаційно-аналітичний характер і в основному описують зовнішню сторону явища – динаміку та масштаби присутності іноземного капіталу, форми діяльності іноземних банків. Деякі автори вже пропонують використання економіко-математичних моделей, що враховують фактори для визначення поступових етапів проникнення іноземного капіталу на фінансовий ринок України [3].

Тому метою цієї роботи є числове підтвердження ефекту від іноземних інвестицій та аналіз стабільності банківських установ у контексті присутності іноземного капіталу.

При розробці цієї теми було використано два математичні апарати: спеціалізовану модель динамічного нормативу та метод кластерного аналізу.

Як числове обґрунтування необхідності іноземного капіталу ми пропонуємо модель динамічного нормативу.

Для побудови моделі діяльність банківської системи було розбито на два періоди: незначної (2003 – 2005 рр.) та значної (2006 – 2008 рр.) присутності іноземних грошей у статутному капіталі банків.

При цьому слід врахувати, що формалізована модель не може охопити всі фактори впливу на результати діяльності банківської системи, і при її побудові пріоритетом було врахування вектора «прибуток-ризик».

В аналізі оцінювалися такі показники: рентабельність активів; рентабельність власного капіталу; мультиплікатор капіталу; адекватність регулятивного капіталу; коефіцієнт «доходи/витрати»; частка іноземного капіталу в пасивах; коефіцієнт проблемних кредитів; коефіцієнт формування резерву.

Теоретичні та методичні засади формування моделі динамічного нормативу розробили російські вчені Н. М. Погостинська та Ю. А. Погостинський, які застосували методи непараметричної статистики до аналізу фінансового стану підприємства за даними звітності [4]. Доцільність їх практичної реалізації підтверджена окремими спробами використання цих прийомів у банківській сфері, зокрема стосовно показників ліквідності і платоспроможності.

Слід наголосити на тому, що запропонована методика може використовуватися неодноразово, адже дає змогу описати у формалізованому вигляді не лише стан системи (статичний аналіз), а й процес руху системного об'єкта в часі (динамічний аналіз).

Результати аналізу свідчать про те, що у період незначної присутності іноземного капіталу результати діяльності (відношення «прибуток-ризик») банківської системи України становили 0,44, а в період значної присутності – 0,75.

Отже, на нинішньому етапі розвитку банківської системи іноземний капітал не є загрозою, а навпаки – створює здорові конкурентні відносини для вітчизня-

них комерційних банків. Банки, відібрані внаслідок жорсткої конкуренції, більш ефективно використовують капітал, швидше адаптуються до ринкових нововведень, мають гнучку й стратегічно виважену політику, якісний менеджмент та ефективні інформаційні системи [5]. Крім того, наявність в економіці будь-якої держави значних обсягів іноземного капіталу є ознакою макроекономічної стабільності, високого рівня довіри інвесторів до її законодавчої, виконавчої, судової гілок влади [6].

Підтвердженням цього факту є результати кластерного аналізу, в ході якого вибірку з 25 банків різних форм власності та національної приналежності капіталу було розбито на кластери (групи елементів, що характеризуються спільними властивостями) за показниками фінансового стану діяльності банків. Таке групування дало змогу скласти характеристику кожного кластера та здійснити поділ банків на ефективні, низькодоходні та банки-банкрути.

Для проведення цього виду аналізу інформацію було згруповано за 16 річними показниками діяльності банків за період з 01.01.2008 р. по 01.01.2010 р.

Для формування моделі показники звітності згруповано за напрямками, які використовуються системою CAMELS під час комплексного інспектування банківського нагляду. Оцінки якості управління, менеджменту (M) та ризиків (S) є найвіддаленішими від структурних характеристик балансу, оскільки на практиці здійснюються лише за результатами детального ознайомлення з організаціями, інформаційними системами тощо, тому для подальшого аналізу ці складові було виключено.

Формування груп показників було здійснено за 4 напрямками:

- 1 – масштаб, достатність власних коштів та джерел надходжень;
- 2 – спеціалізація, структура та якість активів;
- 3 – управління активами і пасивами та оцінка ліквідності;
- 4 – стан надходжень, структура доходів та витрат.

Запропонована група показників дала змогу провести порівняння головних структурних параметрів: рівня капіталізації, якості та складових активів, зобов'язань, управління доходами та витратами.

Оцінку масштабу, достатності власних коштів та джерел надходжень було проведено за допомогою показників рентабельності капіталу та активів, а також адекватності власного капіталу.

Для подальшого аналізу було використано середні значення за показниками кожного банку протягом трьох звітних років.

За допомогою програми STATISTICA банки було згруповано у 7 кластерів, які в сукупності складають деревоподібну діаграму (рис. 1).

Кластери об'єднують точки, близькі за всією сукупністю показників, із відчутними спільними властивостями. Сусідні кластери мають окремі спільні риси.

Нумерація кластерів здійснюється програмою автоматично. Кількість банків у кластерах наведено у табл. 1.

Банки з найгіршими (від'ємними) фінансовими результатами знаходяться у 5-му кластері. Це – «Надра» та «Київ». Негативні значення мають також банки 3-го кластера. Низька рентабельність активів відображена у 2-му та 6-му кластерах, однак у той же час ці банки демонструють найбільшу рентабельність капіталу.

Найбільший та однорідніший фінансовий результат мають банки 1-го, 4-го та 7-го кластерів.

Рівень капіталізації оцінювався за показником адекватності. У великих банках, як відомо, значення цього показника найменше.

Для малих банків протягом останніх років проблемним було виконання вимог щодо мінімального розміру капіталу. Адекватність капіталу цих банків значно перевищувала показник середніх банківських установ.

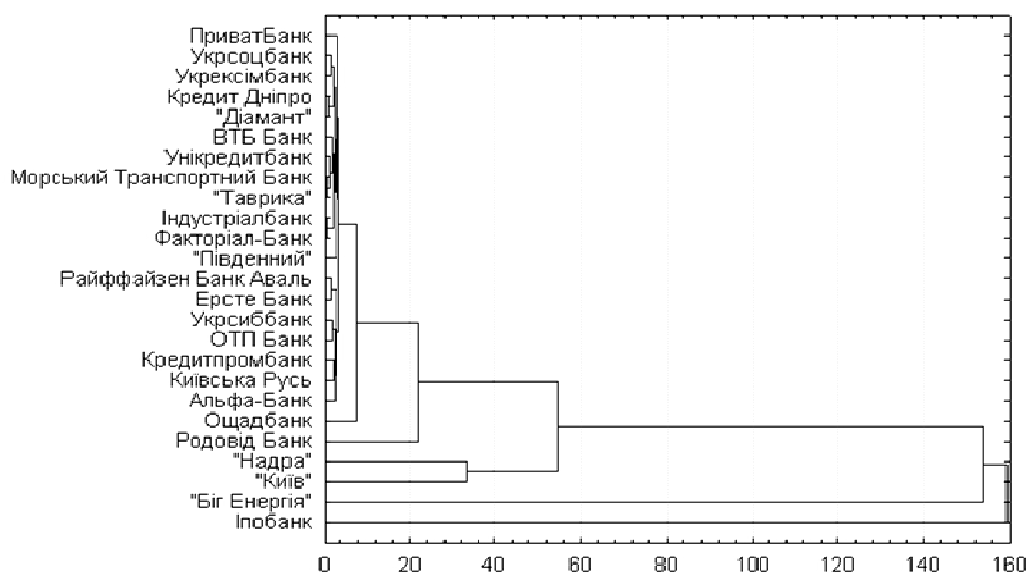

Рис. 1. Деревоподібна діаграма за показниками масштабу, достатності власних коштів та джерел надходжень банків

Таблиця 1

Банки-складові кластерів за результатами показників ROA, ROE та адекватності капіталу

Кластери	Кількість банків	З них	Банки
		з іноземним капіталом	
K1	1	0	Іпобанк
K2	7	6	Райффайзен Банк Аваль, Укрсиббанк, ОТП Банк, Альфа-Банк, Кредитпромбанк, Ерсте Банк, Київська Русь
K3	1	0	Родовід Банк
K4	12	5	ПриватБанк, Укрсоцбанк, Укрексімбанк, «Південний», ВТБ Банк, Унікредитбанк, Індустріалбанк, Кредит-Дніпро, Морський Транспортний Банк, «Таврика», Факторіал-Банк, «Діамант»
K5	2	1	«Надра», «Київ»
K6	1	0	«Біг Енергія»
K7	1	0	Ощадбанк

Отже, адекватність капіталу як показник покриття різноманітних ризиків власними коштами у процесі порівняння різних масштабних груп набуває протилежних оцінок – міцні та конкурентоспроможні банки характеризуються низькою адекватністю.

Підтвердження тісного зворотного зв'язку між адекватністю капіталу та масштабом є додаткова характеристика кластера – середній порядковий номер. За кожний період формування звітності банки пронумеровано від більшого до меншого: низьке значення середнього номера банків для кластера можна вважати показником великих банків. Відповідні дані наведено в табл. 2.

Рівень адекватності та середній номер банків за період з 01.01.2008 р. по 01.01.2010 р.

Таблиця 2

Показник	Кластер						
	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7
Адекватність, %	-150,99	9,75	15,91	11,99	12,98	6,05	21,84
Середній номер	97	18	15	16	14	69	4

Отже, найнижче (від'ємне) значення адекватності капіталу припадає на 1-й кластер («Іпобанк»). Невисоке значення показника у 6-му кластері, що підтверджується малими масштабами банку («Біг Енергія»).

Близькі за значеннями адекватності капіталу 2-й, 3-й, 4-й та 5-й кластери. Найвищі результати адекватності капіталу знаходяться у 7-му кластері.

Аналіз показників спеціалізації, структури та якості активів дозволяє одержати інформацію про галузі підвищеного кредитного ризику, проаналізувати склад позикового портфеля, приділяючи увагу фінансовому впливу проблемних позик, структуру цінних паперів.

За результатами оцінки даних показників вибірку з 25 банків було розбито на 6 кластерів (рис. 2).

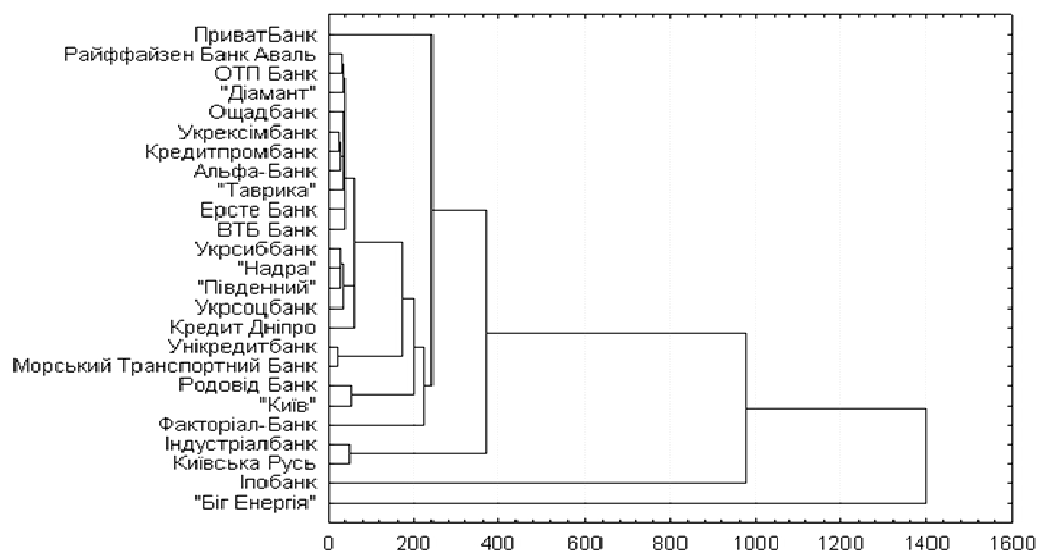

Рис. 2. Деревоподібна діаграма за показниками спеціалізації, структури та якості активів

Подальше збільшення кількості кластерів виділило нові кластери, однак суттєвих відмінностей між банками не спостерігалось. Тому оптимальним з позицій математичного віддалення показників є варіант 6-ти кластерів. Банки-складові кластерів наведено у табл. 3.

Найякіснішими можна вважати активи 4-го та 6-го кластерів. Якісні активи значною мірою є наслідком відносно низьких процентних ставок та комісійних доходів. У цьому випадку спостерігається класична залежність між кредитним ризиком та процентною ставкою, що якраз і включає плату банку за ризик.

Банки 1-го, 2-го, 3-го та 5-го кластерів мають від'ємні значення за сформованими резервами. Причому, на якості активів здебільшого позначилися результати діяльності банків у 2008-2009 рр.

Банки 4-го та 6-го кластерів характеризуються високим показником резервів під цінні папери при відносно незначному їх рівні в активах, що свідчить про накопичені проблеми.

Таблиця 3

**Банки-складові кластерів за результатами показників спеціалізації,
структури та якості активів**

Кластер	Кількість банків	З них	
		з іноземним капіталом	Банки
K1	11	7	Райффайзен Банк Аваль, Ощадбанк, Укрексімбанк, ОТП Банк, Альфа-Банк, ВТБ Банк, Кредитпромбанк, Ерсте Банк, Кредит-Дніпро, «Таврика», «Діамант»
K2	5	2	ПриватБанк, Укрсиббанк, Укрсоцбанк, «Надра», «Південний»
K3	2	0	«Біг Енергія», Іпобанк
K4	3	1	Унікредитбанк, Морський Транспортний Банк, Факторіал-Банк
K5	2	0	Родовід Банк, «Київ»
K6	2	2	Індустріалбанк, Київська Русь

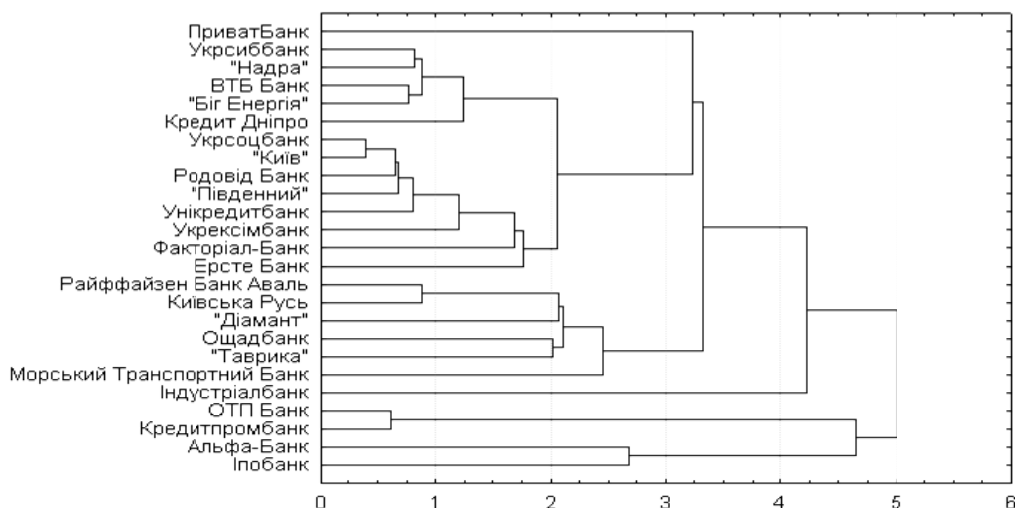
За структурою активів лідером з роздрібного кредитування є 2-й кластер – відповідна заборгованість у його кредитному портфелі перевищує 45%. Банки цього кластера мають значну частку кредитів у активах і практично не працюють з цінними паперами.

Аналогічними за структурою активів є 4-й, 5-й та 6-й кластери. Однак відмінною рисою 5-го кластера серед 6 представлених є найбільший портфель цінних паперів у активах. Причому резервів під цінні папери у 2009 р. банками не створювалося.

У 1-му кластері, де сконцентровано найбільше банків з іноземним капіталом, портфель споживчих кредитів на рівні 28% – трохи більше за чверть сукупної заборгованості клієнтів.

Найменше споживчих кредитів надають банки 3-го кластеру. У той же час показник частки кредитів в активах цих банків найбільший. Левова частка наданих кредитів припадає на кредитування юридичних осіб. Портфель цінних паперів незначний.

За результатами оцінки показників структури зобов'язань вибірку з 25 банків було розбито на 7 кластерів (рис. 3).

Рис. 3. Деревоподібна діаграма за показниками оцінки управління активами і пасивами та оцінки ліквідності

Банки 6-го та 7-го кластерів активно залучають кошти фізичних осіб – відносно дорогі ресурси. До статусу ощадного наближаються банки 1-го та 3-го кластерів.

Найменша частка вкладів фізичних осіб у зобов'язаннях 2-го та 4-го кластерів. Банки цих кластерів концентрують свою увагу на роботі з юридичними особами, що позитивно впливає на його ліквідність і зменшує залежність від міжбанківських позик. Адже, як відомо, чим вища частка зобов'язань перед клієнтами банку (підприємств та організацій) на довгостроковій основі, тим вища стабільна частина ресурсів банку.

Велика залежність від міжбанківських кредитів спостерігається у 5-го кластера. У зобов'язаннях цього кластера велика частка непроцентних пасивів, пов'язаних з підтримкою банківських установ материнськими структурами.

Приналежність банківських установ до певної групи кластерів наведено в табл. 4. Слід приділити увагу двом нетиповим об'єктам, які не вдається приєднати до жодного з кластерів. До них віднесено Індустріалбанк та Ерсте Банк – банки з частковою (52%) та повною (100%) приналежністю до іноземного інвестора.

За даними проведеного аналізу показників видно, що найдешевші ресурси припадають на групу саме 2-го, 4-го та 5-го кластерів. Ця група утворює середовище зі своєю ресурсною підтримкою, передусім – з боку материнських структур.

Таблиця 4

Банки-складові кластерів за результатами показників управління активами і пасивами та оцінки ліквідності

Кластер	Кількість банків	З них	Банки
		з іноземним капіталом	
K1	7	2	Укрсоцбанк, Укресімбанк, Родовід Банк, «Південний», Унікредит Банк, «Київ», Факторіал-Банк
K2	1	1	Індустріалбанк
K3	6	3	ПриватБанк, Укрсиббанк, «Надра», ВТБ Банк, Кредит-Дніпро, «Біг Енергія»
K4	4	3	ОТП Банк, Кредитпромбанк, Альфа-банк, Іпобанк
K5	1	1	Ерсте Банк
K6	4	2	Райффайзен банк Аваль, Ощадбанк, Київська Русь, «Діамант»
K7	2	0	Морський Транспортний Банк, «Таврика»

Співвідношення вартості ресурсів та доходності активів свідчить про майже пряму залежність між цими показниками. Така закономірність є природною – чим вища вартість ресурсів, тим дорожчим має бути кінцевий продукт.

Так, банки 6-го, 7-го та 3-го кластера мають відносно дорогу ресурсну базу, але отримують найбільший спред. Прибуткова діяльність забезпечується «процентним тиском» на клієнтів, найвищим рівнем власної доходності всупереч розвитку процентного продукту.

Фінансовий стан банку характеризується також такими показниками як доходи та витрати, аналіз яких здійснюється з метою виявлення резервів зростання прибутковості банківської діяльності як джерела формування банківського капіталу, що забезпечує стабільність фінансового стану банку.

За показниками доходів та витрат всі 7 кластерів збігаються майже в одній точці, що свідчить про дуже малу розбіжність у показниках. Найменші витрати несуть банки 2-го кластера, причому вони ж отримують і найбільші комісійні доходи, що свідчить про зняття підвищеної комісії при наданні послуг.

Таким чином, на основі системи рейтингу CAMEL за допомогою кластерного аналізу було визначено фінансовий стан 25 кредитних установ та становище кожної з них серед інших банків.

За результатами проведеної оцінки та упорядкування банків отримано такий ряд (табл. 5):

Таблиця 5

Рейтингова оцінка банків за результатами кластерного аналізу

Банк	Рейтинг	Національна приналежність капіталу банку
Іпобанк	3 = 3.5.2.3	Національний
Райффайзен Банк Аваль	2 = 2.2.1.2	Іноземний
Укрсиббанк	2 = 2.3.4.2	Національний
ОТП Банк	2 = 2.2.2.3	Іноземний
Альфа-банк	2 = 2.2.2.3	Іноземний
Кредитпромбанк	2 = 2.2.2.3	Іноземний
Ерсте банк	2 = 2.2.3.3	Іноземний
Київська Русь	2 = 2.1.1.2	Іноземний
Родовід Банк	4 = 5.4.2.3	Національний
ПриватБанк	2 = 2.3.4.2	Національний
Укрсоцбанк	3 = 2.3.2.3	Іноземний
Укрексімбанк	2 = 2.2.2.3	Національний
«Південний»	3 = 2.3.2.3	Національний
ВТБ Банк	3 = 2.2.4.2	Іноземний
Унікредит Банк	2 = 2.1.2.3	Національний
Індустріалбанк	2 = 2.1.1.3	Національний
Кредит-Дніпро	3 = 2.2.4.2	Іноземний
Морський Транспортний Банк	2 = 2.1.1.2	Національний
«Таврика»	2 = 2.2.1.2	Національний
Факторіал-Банк	2 = 2.1.2.3	Національний
«Діамант»	2 = 2.2.1.2	Іноземний
«Надра»	4 = 5.3.4.4	Іноземний
«Київ»	3 = 5.4.2.3	Національний
Біг Енергія	4 = 4.5.4.4	Національний
Ощадбанк	2 = 1.2.1.2	Національний

Отже, результати аналізу показали, що банки з іноземним капіталом більш стабільні та витривалі щодо кризових явищ. І хоча показники надійності та ефективності іноземних дочірніх банків значно знизилась, що призвело до масового спаду їхніх кредитних рейтингів, проте, як не дивно, фінансові проблеми банків з іноземним капіталом не призвели до їх ліквідації чи продажу. Більше того, іноземні банки в перші місяці кризи були зацікавлені в утриманні і навіть нарощенні своїх позицій в банківському секторі України, про що свідчить їх вчасна рекапіталізація.

Згідно з результатами дослідження банки з іноземним капіталом уже в четвертому кварталі 2009 р. змінили тренд своєї медіактивності, сконцентрувавши увагу на просуванні окремих сервісів, тоді як українські банки все ще робили акцент на стабільності їх фінансового стану.

За результатами кластерного аналізу фінансового стану банків можна зробити такі висновки:

Більшість іноземних банків мають найвищі оцінки фінансового стану (2 та 3).

Дочірні підрозділи іноземних банків, що працюють на території України мають ресурсну підтримку материнських структур, але низький рівень високоліквідних активів.

Спостерігаються суттєві відмінності у стратегіях банків з іноземним капіталом: висока рентабельність, економія на витратах, невеликий спред, ризики ліквідності.

Особливості стратегії іноземних банків притаманні також деяким ефективним вітчизняним банкам.

Найбільші банки-лідери утримують перевагу, працюючи в ефективних, але дещо ризикових кластерах.

Різноманітність факторів погіршення фінансового стану, що спостерігалася за останні місяці, свідчить про необхідність удосконалення систем управління ризиками кожного банку. При цьому причинами втрати платоспроможності не завжди були класичні ризики (наприклад, неякісні активи).

Отже, результати кластерного аналізу свідчать про те, що банки з іноземним капіталом більш стабільні та ефективні у своїй діяльності. Однак не можна не враховувати і деякі вітчизняні банки, які також входять до групи банків-лідерів та активних учасників ринку банківських послуг. До таких належать: ПриватБанк, Укрсиббанк та Ощадбанк. Вони мають найвищі показники діяльності протягом досліджуваного періоду, однак працюють з певним перевищенням ризику ліквідності та кредитування.

Проведене дослідження дало змогу зробити такі висновки та розробити рекомендації, щодо подальшої діяльності банківської системи України у контексті присутності іноземного капіталу:

1. Україна належить до країн, які мають значну потребу в іноземних інвестиціях. Однак, на нашу думку, з метою уникнення можливого деструктивного впливу міжнародних фінансових потоків на банківську систему України варто хоча б тимчасово, на 3-5 років, обмежити частку іноземного капіталу в банківській системі на рівні 40-45 % від капіталу всіх банків. Це дасть можливість вітчизняним банкам пристосуватися до нових економічних умов, наростити капітал і стати більш конкурентоспроможними.

2. З метою підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняних банків доцільно виконати такі заходи [7]:

- підвищити капіталізацію вітчизняних банків;
- розширити спектр банківських послуг та підвищити їх якість;
- підтримати позиції вітчизняних державних банків;
- розробити стратегічний план дотримання економічної безпеки розвитку банківської системи .

3. Для запобігання припливу спекулятивного капіталу необхідно:

– запровадити правові обмеження у структурі кредитного портфеля іноземних банків на користь довгострокових інвестицій, а також ввести норматив мінімальної частки інвестування у вітчизняні підприємства для спрямування іноземного капіталу на інвестиційні цілі, відповідно до потреб економіки;

– ввести податкові пільги на прибутки банків, отримані від довгострокових інвестиційних кредитів, для спрямування їх в інвестиційне русло, такі ж податкові пільги треба вводити і для суб'єктів господарювання, які отримуватимуть ці інвестиційні кредити, що частково компенсуватиме суб'єктам вартість кредитів.

4. Скоріше за все, входження філій іноземних банків в Україну неминуче.

Як відомо, в Україні іноземним банкам дозволяється відкривати лише представництва та дочірні компанії. Однак у більшості економік, що перебувають у стадії становлення, філія є важливою та популярною формою участі іноземного банку завдяки її особливостям та перевагам. Слід наголосити на тому, що відкриття банківського сектора для іноземних філій в Україні може мати сильний позитивний вплив на самий банківський сектор, обсяг імпорту капіталу та прямі іноземні інвестиції, а також на фінансовий ринок. Однак відкриття філій необхід-

но буде регулювати належними чином задля мінімізації можливих ризиків, таких як поява ненадійних банків чи послаблення стабільності та безпечності вкладів [8]. Тому необхідно є розробка регуляторних заходів для здійснення належного регулювання діяльності цих установ:

– по-перше, регуляторні положення повинні гарантувати, що лише надійні банки отримають дозвіл на відкриття філії. Цього можна досягти за допомогою допуску лише тих банків, які відповідають мінімальним вимогам щодо власного капіталу, балансових активів та кредитного рейтингу. Іншою передумовою допуску повинна бути хороша якість банківського нагляду в країні місцезнаходження головного банку. Дозвіл має надаватися лише банкам тих країн, нагляд у яких відповідає «Базельським основним принципам ефективного банківського нагляду»;

– по-друге, важливо буде належним чином здійснювати нагляд за платоспроможністю та ліквідністю філій іноземних банків;

– по-третє, наглядові органи повинні піклуватись про належний захист вкладів, залучених філіями іноземних банків, та регулювати ліквідацію філій. Філія може збанкрутувати лише у випадку банкрутства головного банку. Оскільки вони утворюють єдину банківську одиницю, обидві установи несуть спільну відповідальність за банкрутство своїх активів. Завдяки відсутності окремого юридичного статусу депозити у філії іноземного банку у загальних випадках підпадають під схему страхування вкладів у країні місцезнаходження головного офісу. Однак 25 країн, в тому числі США та Канада, вимагають від усіх філій іноземних банків брати участь у своїх вітчизняних схемах захисту вкладів. На нашу думку, такий варіант регулювання є прийнятним.

Загалом, важливо забезпечити ефективну співпрацю між наглядовими органами країни-реципієнта та країни місцезнаходження головного банку з метою забезпечення безперервного обміну інформацією. Для подолання банківських криз та банкрутств і задля захисту вкладів наглядові органи в країні місцезнаходження головного банку мають бути негайно поінформовані органами країни-реципієнта про будь-які серйозні проблеми, що виникають в закордонних установах головного банку, і навпаки.

Бібліографічні посилання та примітки

1. Белинська Я. Щодо впливу зростання присутності іноземного капіталу на банківську систему України / Я. Белинська, Я. Жаліло // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 2. – С. 46 – 52.
2. Люткевич О. М. Дослідження характеристик і показників функціонального впливу іноземного капіталу на ринок банківських послуг України / О. М. Люткевич // Регіональна економіка. – 2008. – № 1. – С. 106 – 114.
3. Шевцова О. Й. Іноземний банківський капітал на фінансовому ринку України / О. Й. Шевцова, В. В. Моріц // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. праць у 4-х т. – Т. II. – Д.: ДНУ. – 2006. – Вип. 212. – С. 535 – 540.
4. Погостинская Н. Н. Системный анализ финансовой отчетности / Н. Н. Погостинская, Ю. А. Погостинский. – СПб.: Изд-во Михайлова В. А., 1999. – 96 с.
5. Коваленко В. В. Ефективність банківської системи в умовах глобальної конкуренції / В. В. Коваленко // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 5. – С. 169–175.
6. Барановський О. Іноземний капітал на ринках банківських послуг України, Росії та Білорусі / О. Барановський // Вісник НБУ. – 2007. – № 9. – С. 12.
7. Корнеєв В. Конкурентоспроможність банків України в умовах лібералізації ринків фінансових послуг / В. Корнеєв // Вісник Національного банку України. – 2007. – № 11. – С. 14–17.
8. Шумило С. Філії іноземних банків в Україні: бути чи не бути? / С. Шумило // Столичний вісник. – 2007. – № 9. – С. 6 – 8.

Надійшла до редколегії 30.03.2010.